

HÁMORI JÓZSEF EMLÉKÉRE

Munkatársként, barátként, a közelállók emlékeinek közvetítőjeként és az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság elnökeként idézte fel Réthelyi Miklós professzor Hámori József gazdag életének egyes mozzanatait a TIT elnökének búcsúztatásán, a Farkasréti temetőben, 2021. május 31-én.

Hámori József Fegyverneken született, a Budai Ciszter Gimnáziumban tanult, majd – 1950-ben – Törökszentmiklóson érettségizett. Gosztonyi György – két éven át padtárs a Budai Ciszterci Gimnázium V. és VI. osztályában – így emlékezik: „Áthelyezésével – a tanári kar összetételének köszönhetően – stimuláló környezetbe került. Kitűnő kapcsolatteremtő képessége folytán gyorsan alkalmazkodott új környezetéhez. Érdeklődése kiterjedt mind a természettudományok, mind a szellemi tudományok körére, ezekben meglepő tájékozottsággal rendelkezett, már akkor is. Univerzális érdeklődésének megfelelően alakította ki baráti körét. Figyelemre méltó, hogy ebből a körből került ki a Magyar Tudományos Akadémia hét tagja, mint a különböző tudományágak kiemelkedő képviselői. E kör tagjai hosszú éveken át, szoros baráti kapcsolatban, azonos értékrendjük megtartásával álltak egymás mellett.”

Kutatóbiológus diplomával, Kovách Arisztid ajánlásával érkezett Hámori József 1955-ben Pécsre, a Dischka Győző utcai, Szentágothai János által vezetett Anatómiai Intézetbe. A Pécsi Anatómiai Intézet virágkorának lett tanúja és részese. Sokszor beszélt az Öreggel – mármint Szentágothai Jánossal – közösen tett intézeti kirándulásokról, vagy arról, amikor Szentágothai József Attila-, Weöres Sándor- vagy Juhász Ferenc-verseket olvasott fel fiatal munkatársainak a laborban.

1959-től, sikeres anatómia szigorlat után, négy éven át magam is a legendás intézetben oktattam. 1963-ban Szentágothai Jánost ketten – Hámori és én – kísértük, amikor átvette Budapesten az Anatómia Intézet igazgatását.

A Budapestre érkezés pillanatában Hámori József létrehozta és vezette az intézet elektronmikroszkópos laboratóriumát. A munka a kis asztali Tesla elektronmikroszkóppal kezdődött, majd azt nagyobb kapacitású mikroszkópok követték. Szentágothait a kisagy szinaptikus szerkezete érdekelt, Hámori rakétaszerű gyorsasággal készítette a szebbnél-szebb és érdekesebbnél-érdekesebb elektronmikroszkópos képeket. Így született meg 1964 és 1966 között az a nevezetes közleménysorozat, amelynek alapján íródott – Eccles-Ito-Szentágothai együttműködésével – az 1967-ben megjelent kisagy monográfia.

Az Anatómiai Intézetben Hámori József – *Jóska* – meghatározó személy volt a kezdetektől fogva. Mind a tudományos témákat, mind a mindennapi életet illetően

a kérdés mestere volt. A folyosón nem lehetett úgy találkozni vele, hogy ne tett volna fel kérdéseket, amelyekre – természetesen – választ is várt. Ismerte a kollégákat, és azok is ismerték és szerették őt. Élén járt a humoros helyzetek teremtésében, illetve a helyzetekben a humoros oldal megtalálásában és kiemelésében. Széleskörű kulturális, és a mindennapi élet eseményeiben történő változásokat naprakészen követő ismereteit mindig kész volt megosztani beszélgetőtársaival.

„Apaként kiváló volt” – idézem legidősebb lánya emlékeit. „Mindен gyermekét és a nyolc unokáját is nagyon szerette. Nekünk, gyermekeinek tiszteletben tartotta saját elképzeléseinket, törekvéseinket. Sokat tanulhattunk tőle. Meghatározó volt az életében a társasági élet, a zene, a beszélgetések, az olvasás, a tájékozódás, a játék, a sport. Nagyon sok rendkívüli ember fordult meg az otthonunkban, akiknek a beszélgetését én mindig nagy érdeklődéssel hallgattam. A társaság középpontja volt a legtöbb esetben, aminek kiváló humora is oka lehetett. Imádtam a nevetését.

Mindenről alkotott véleményt, és érdekelt, hogy mi mit gondolunk a felvetett kérdésekről. Előfordult, hogy a Határőr utcai teraszon – amikor már mindenki aludt –, mi éjjel három óráig beszélgettünk.”

Pécsett induló barátságunk folytatásaként a Határőr utcai ház kertjében élveztük mi is – feleségemmel és gyerekeinkkel – a Hámori család vendégszeretétét.

Hámori József – számos fontos tisztsége mellett – jelentős szerepet vitt az UNESCO életében. Miniszterként ő volt az UNESCO által kezdeményezett, és 1999-ben Budapesten nagy sikerrel megrendezett *World Conference on Science, Science for the Twenty-first Century, A New Commitment* című konferencia elnöke. A konferencia célként a tudomány és a társadalom közti kapcsolat erősítését szolgálta. Egy év múlva Hámori József már az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság elnökeként tevékenykedett.

Kedves Jóska! Színes és sokfelé érdeklődő, vezetésre hivatott, nyughatatlan személyiséged maradandó nyomatokat hagyott a magyar kultúra, a hazai és nemzetközi oktatási és tudományos élet számos területén. Az Anatómiai Intézet a Tűzoltó utcában ennek kivételezett élvezője volt. – Köszönjük!

Isten Veled, nyugodjál békében!

RÉTHELYI MIKLÓS